ज्येष्ठः कुलं वर्द्धयति विनाशयति वा पुनः। हन्ति सर्व्वमपि ज्येष्ठः कुलं यत्र च जायते।
अथ यो विनिकुर्व्वीत ज्येष्ठो भ्राता यवीयसः। अज्येष्ठः स्याद्भागश्च नियम्यो राजभिश्च सः।
निकृती हि नरो लोकान् पापान् गच्छत्यसंशयं। विदुलस्येव तत् पुष्पं मोघं जनयितुः स्मृतं। ५१९
सर्व्वानर्थः कुले यत्र जायते पापपूरुषः। अकीर्त्तिं जनयत्येव कीर्त्तिमन्तर्द्दधाति च।
सर्व्वे चापि विकर्म्मस्था भागं नार्हन्ति सोदराः। नाप्रदाय कनिष्ठेभ्यो ज्येष्ठः कुर्व्वीत यौतकं।
अनुपघ्नन् पितुर्द्दायं जङ्घाश्रमफलोऽध्वगः। स्वयमीहितलब्धन्तु नाकामो दातुमर्हति।
भ्रातॄणामविभक्तानामुत्थानमपि चेत् सह। अपुत्त्रभागं विषमं पिता दद्यात् कदाचन।
न ज्येष्ठो नावमन्येत दुष्कृतः प्राकृतोऽपि वा। यदि स्त्री यद्यवरजः श्रेयश्चेत्तत्तदाचरेत्। ५२५
धर्म्मं हि श्रेय इत्याहुरिति धर्म्मविदो जनाः। दशाचार्य्यानुपाध्याय उपाध्यायान् पिता दश।
दश चैव पितॄन्माता सर्व्वां वा पृथिवीमपि। गौरवेणाभिभवति नास्ति मातृसमो गुरुः।
माता गरीयसी यच्च तेनैतां मन्यते जनः। ज्येष्ठो भ्राता पितृसमो मृते पितरि भारत।
स ह्येषां वृत्तिदाता स्यात् स चैतान् प्रतिपालयेत्। कनिष्ठास्तं नमस्येरन् सर्व्वे छन्दानुवर्त्तिनः।
तमेव चोपजीवेरन् यथैव पितरं तथा। शरीरमेतौ सृजतः पिता माता च भारत। ५३०
आचार्य्यशास्ता या जातिः सा सत्या साऽजराऽमरा। ज्येष्ठा मातृसमा चापि भगिनी भरतर्षभ।
भ्रातुर्भार्य्या च तद्वत्स्यात् यस्या बाल्ये स्तनं पिबेत्।
इति श्रीमहाभारते अनुशासनपर्व्वणि आनुशासनिके पर्व्वणि ज्येष्ठकनिष्ठधर्म्मकथने पञ्चाधिकशततोऽध्यायः ॥ १०५ ॥
॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ सर्व्वेषामेव वर्णानां म्लेच्छानाञ्च पितामह। उपवासे मतिरियं कारणञ्च न विद्महे।
ब्रह्मक्षत्त्रेण नियमाश्चर्त्तव्या इति नः श्रुतं। उपवासे कथं तेषां कृत्यमस्ति पितामह।
नियमांश्चोपवासांश्च सर्व्वेषां ब्रूहि पार्थिव। आप्नोतिं का गतिं तात उपवासपरायणः। ५३५
उपवासः परं पुण्यमुपवासः परायणं। उपोष्येह नरश्रेष्ठ किं फलं प्रतिपद्यते।
अधर्म्मान्मुच्यते केन धर्म्ममाप्नोति वा कथं। स्वर्गं पुण्यञ्च लभते कथं भरतसत्तम।
उपोष्य चापि किं तेन प्रदेयं स्यान्नराधिप। धर्म्मेण च सुखानर्थान् लभेद्येन ब्रवीहि तं।
॥ वैशम्पायन उवाच ॥ एवं ब्रुवाणं कौन्तेयं धर्म्मज्ञं धर्म्मतत्त्ववित्। धर्म्मपुत्त्रमिदं वाक्यं भीष्मः शान्तनवोऽब्रवीत्।
॥ भीष्म उवाच ॥ इदं खलु मया राजन् श्रुतमासीत् पुरातनं। उपवासविधौ श्रेष्ठा गुणा ये भरतर्षभ। ५४०
ऋषिमङ्गिरसं पूर्व्वं पृष्टवानस्मि भारत। यथा मां त्वं तथैवाहं पृष्टवांस्तं तपोधनं।
प्रश्नमेतन्मया पृष्टो भगवानग्निसम्भवः। उपवासविधिं पुण्यमाचष्ट भरतर्षभ।
॥ अङ्गिरा उवाच ॥ ब्रह्मक्षत्त्रे त्रिरात्रञ्च विहितं कुरुनन्दन। द्विस्त्रिरात्रमथैकाहं निर्द्दिष्टं पुरुषर्षभ।
वैश्याः शूद्राश्च यन्मोहादुपवासं प्रचक्रिरे। त्रिरात्रं वा द्विरात्रं वा तयोर्व्युष्टिर्न विद्यते।
चतुर्थभक्तक्षपणं वैश्ये शूद्रे विधीयते। त्रिरात्रं न तु धर्म्मज्ञैर्व्विहितं धर्म्मदर्शिभिः। ५४५
पञ्चम्यां वाऽपि षष्ठ्याञ्च पौर्णमास्याञ्च भारत। उपोष्य एकभक्तेन नियतात्मा जितेन्द्रियः।